

Державне регулювання міграційних процесів в умовах проведення бойових дій

Лелеко А. М.

*Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України,
вул. Степана Тільги, 21, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна
nesterenkokaterina80@gmail.com*

Ключові слова:

міграція, міграційний режим, спеціальний міграційний режим, внутрішня вимушена міграція, збройний конфлікт.

Досліджено основні методи державного регулювання міграційних процесів в умовах проведення бойових дій в Україні. Розглянуто сутність понять «міграційний режим», «міграційна ситуація», «переселенці». Висвітлено сучасну ситуацію щодо державного регулювання міграційних процесів як усередині держави, так і зовні. Зауважено що в Україні раніше ніколи не зіштовхувалися з такою проблемою, як регулювання міграційних процесів в умовах проведення бойових дій.

State regulation of migration processes in conditions of hostilities

Leleko A. M.

*Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine,
Stepana Tilhy str., 21, Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine
nesterenkokaterina80@gmail.com*

Key words:

migration, migration mode, special migration mode, internal forced migration, armed conflict.

The article emphasizes that in recent years the migration situation in Ukraine has become a relatively independent factor, exacerbating the imbalances of economic and social development in individual regions and the country as a whole. It is especially exacerbated in times of political instability in the country. The armed conflict in eastern Ukraine and the temporary occupation of the Autonomous Republic of Crimea have caused massive external and internal migration of the population. The main challenges associated with forced displacement of citizens are increasing the burden on local labor markets, problems with placement, employment, financial support, health care, psychological rehabilitation, social integration of forced migrants at the local level. migration policy.

The author analyzes the basic methods of state regulation of migration processes in the conditions of hostilities. in Ukraine. The essence of the concepts "migration regime", "migration situation", "migrants" is considered. The current situation regarding state regulation of migration processes both inside and outside the country is covered.

It is stated that Ukraine has never before encountered such a problem as regulating migration processes in conditions of hostilities. As a result, a special migration regime is in place to regulate migration relations in the above-mentioned conditions in the country, which will operate until the full restoration of the constitutional order of Ukraine in the temporarily occupied territory.

Formation of state policy on the regulation of migration processes in combat requires a comprehensive approach, in which the migration component is taken into account when developing a development strategy at the national and local levels.

The author is convinced that state regulation of migration processes in the conditions of armed conflict in the east of Ukraine is characterized,

on the one hand, by an increased role of the state in regulating migration processes; on the other, by enhancing the role of local authorities in decentralized governance, increasing their forecasting functions and finding long-term pragmatic solutions to harmonize IDPs' life plans and the development of "regions of the universe." In addition, an effective mechanism of interaction between the authorities and public organizations in the implementation of the policy is being formed.

Based on the above, the author of the article stated that any military conflict on the territory of the state creates unfavorable conditions in the middle of the country. The population is seeking more favorable living conditions due to lack of jobs and low wages, and is forced to migrate to more favorable countries. As a result, the country's population actively participates in international migration processes.

Постановка проблеми. Міграційна ситуація в Україні останніми роками стала відносно самостійним чинником, що поглиблює диспропорції економічного та соціального розвитку в окремих регіонах і в країні у цілому. Особливо вона загострюється у період політичної нестабільності у державі. Збройний конфлікт на Сході України і тимчасова окупація Автономної Республіки Крим спричинили масову зовнішню і внутрішню міграцію населення. Основні виклики, пов'язані з вимушеним переміщенням громадян, спричиняють зростання навантаження на локальних ринках праці, виникнення проблем розміщення, працевлаштування, фінансового забезпечення, медичного обслуговування, психологічної реабілітації, соціальної інтеграції вимушених мігрантів на місцевому рівні. Саме тому в Україні сформувалося актуальне питання щодо регулювання міграційних процесів як усередині держави, так і зовні. В Україні раніше ніколи не зіштовхувалися з такою проблемою, як регулювання міграційних процесів в умовах проведення бойових дій.

Результати аналізу наукових публікацій. Теоретичні основи державного регулювання міграційних процесів висвітлено в працях Г.В. Атаманчука, Д.М. Гвішіані, В.В. Логіна, Н.П. Тиндик, Л. Шевцова. Проблема теоретичного та практичного осмислення міграційних процесів, визначення їхніх основних складників присвячено роботи М.В. Буроменського, О.І. Піскуна, Е.Г. Равенштейна, Ю.І. Римаренка та ін. Дослідники Т.В. Жванія, А.В. Ключев, В.М. Кукса, О.А. Малиновська, І. Надрага, Н.А. Романова безпосередньо аналізують внутрішню міграцію та тимчасове переміщення населення. У сучасній науковій літературі стан нормативного забезпечення державного регулювання міграційних процесів досліджують такі вчені, як Д.М. Ворона, Н.А. Вороніна, В.І. Олєфір, С.Б. Чехович. Водночас питанням державного регулювання міграційних процесів в умовах проведення бойових дій приділено недостатньо уваги, що зумовлює наукову актуальність зазначеної теми.

Мета статті полягає у дослідженні елементів державного регулювання міграційних процесів

в умовах проведення бойових дій. Науковці здебільшого описують сутність поняття державного регулювання, державного регулювання міграції, частіше – державного управління міграційними процесами у цілому.

Виклад основного матеріалу. Події 2014–2016 рр. на території України стали чинником масової внутрішньої міграції населення. Велика кількість мешканців Криму, Донецької і Луганської областей вимушено перемістилася по всій території України. Вони стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО) – це громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, але були змушені залишити або покинути своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [3].

Тяжіння до переселення буде тим виразнішим, чим найдовше затягнеться конфлікт. У таких умовах на території сучасної України з'явилася потреба встановлення особливого правового режиму діяльності органів державної влади й управління, підприємств, установ та організацій в умовах глобальної небезпеки на території держави, що припускає обмеження прав та свобод громадян, юридичних осіб, а також покладання на них додаткових обов'язків.

Саме такі умови породжують питання щодо регулювання міграційного потоку як усередині держави, так і зовні відносно чинників створення таких умов. Як результат, для регулювання міграційних відносин у вищезазначених умовах у державі починає діяти спеціальний міграційний режим, який діятиме до повного відновлення конституційного ладу України на тимчасово окупованій території.

Формування державної політики щодо регулювання міграційних процесів в умовах бойових дій потребує комплексного підходу, за якого міграційний компонент ураховується під час розроблення

стратегії розвитку і на загальнонаціональному, і на локальному рівнях.

Міграційна політика може бути спільною відповідальністю декількох департаментів, що координують свою діяльність і обов'язки (взаємодія центральних і місцевих органів влади у вирішенні питання регулювання міграційних процесів) [4].

У 2016–2019 рр. в Україні виникає необхідність відійти від ієрархічної структури, переходячи до координування функцій між регіональним і національним рівнями та передаючи на місця повноваження в питаннях державного регулювання міграційних процесів. На регіональному рівні в Україні вже сьогодні спостерігається впровадження сучасних механізмів державного регулювання міграційних процесів. Зокрема, функції ДМС частково передано до органів місцевого самоврядування. Отже, специфіка державного регулювання міграційних процесів в умовах збройного конфлікту на Сході України полягає у введенні спеціальних функцій та процедур щодо ВПО у структурах державного регулювання міграційних процесів спочатку на регіональному/місцевому рівні. Зміни, які відбулися на регіональному/місцевому рівні, зумовили необхідність формування інституціонального механізму державного регулювання міграційних процесів на національному рівні.

Висновки. На сучасному етапі в Україні відбуваються зміни в інституціональному механізмі державного регулювання міграційних процесів: створюються відповідні профільні інститути, що координують діяльність органів влади на регіональному та національному рівнях. Зміни інституціонального механізму державного регулювання міграційних процесів в Україні в умовах збройного конфлікту відбувалися «знизу вгору» – від практичних потреб до необхідних органів державного управління, від виникнення певних функцій, процедур, механізмів взаємодії органів влади з громадянським суспільством на регіональному/місцевому рівні до створення нормативно-правової бази, спеціальних структур на національному рівні.

Державне регулювання міграційних процесів в умовах збройного конфлікту на Сході України характеризується, з одного боку, посиленням ролі держави в регулюванні міграційних процесів, з іншого – підвищенням ролі місцевих органів влади в умовах децентралізації державного управління, зростанням їхніх функцій прогнозування та пошуку тривалих прагматичних рішень із метою гармонізації життєвих планів ВПО та розвитку «регіонів вселення». Окрім того, формується дієвий механізм взаємодії між органами влади і громадськими організаціями в реалізації політики щодо ВПО.

Що стосується регуляції внутрішньої міграції із зони збройного конфлікту під час бойових дій та окупованих територій, то законодавчими актами України передбачена регуляція ВПО в кожній сфері щодо збереження та забезпечення прав та свобод даної категорії громадян. Так, передбачено право ВПО на забезпечення безоплатним тимчасовим житлом за умови сплати за комунальні послуги [1]. Закон передбачає, що саме органи державної виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та суб'єкти приватного права забезпечують таким житлом дану категорію осіб. Передбачено порядок оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України [2]. Порядком передбачено та визначено особливості оформлення і видачі паспорта громадянина України, тимчасового посвідчення громадянина України, посвідки на постійне проживання, посвідки на тимчасове проживання, посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, посвідчення біженця, проїзного документа біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, проїзного документа особи, якій надано додатковий захист, громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території України.

Стосовно адміністративно-правового регулювання міграційних процесів щодо іноземців в умовах проведення бойових дій законодавчими актами України також передбачено деякі зміни відносно легалізації та відновлення документів у даної категорії осіб з окупованих територій. Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» та Законом України «Про імміграцію» передбачено легалізацію іноземців за відповідних умов. Так, у п. 9 ч. 2 ст. 4 Закону України «Про імміграцію» вказано, що іноземець має право отримати дозвіл на імміграцію в межах квоти на підставі проходження служби у Збройних силах України протягом трьох і більше років. Отримавши дозвіл на імміграцію, іноземець оформлює посвідку на постійне проживання і, таким чином, отримує законні підстави для проживання на території України. Проходження військової служби регулюється Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Будь-який військовий конфлікт на території держави породжує несприятливі умови всередині країни. Населення із цього приводу шукає більш сприятливі умови для життя, через брак робочих місць та замалу оплату праці вимушене мігрувати до держав із більш сприятливими умовами. Як результат, населення країни активно стає учасником міжнародних міграційних процесів.

Література

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 1. Ст. 9.
2. Постанова КМУ № 289 «Про затвердження Порядку оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України» від 04.06.2014.
3. Внутрішньо переміщені особи / Міжнародна термінологія у сфері міграції : укр.-англ. тлумач. слов. Київ : БЛАНК-ПРЕС, 2015. С. 43.
4. Западнюк С.О. Міграції населення України: передумови, динаміка та наслідки розвитку / наук. ред. Л.Ф. Руденко. Київ : Академперіодика, 2014. 240 с.

References

1. “On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons” Law of Ukraine, *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2015, №.1, art.9.
2. CMU Resolution No. 289 “On Approval of the Procedure for Registration of Documents Confirming Ukrainian Citizenship, Certifying a Person or Special Status to Citizens Living in the Temporarily Occupied Territory of Ukraine” of 04/06/2014
3. *Vnutrishno peremishcheni osoby // Mizhnar. terminolohiia u sferi mihratsii : ukr.-anhl. tlumach. slov.* – Kyiv : BLANK-PRES, 2015. - S. 43
4. *Zapadniuk S. O. Mihratsii naseleння Ukrainy: peredumovy, dynamika ta naslidky rozvytku / S. O. Zapadniuk / nauk. red. L. H. Rudenko.* - Kyiv : Akadempriodyka, 2011. - 240 s